

АНОТАЦІЯ

Борин О. В. Вокальне виконавство дітей у контексті популярної музичної культури України (кінець ХХ – початок ХХІ століть). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України. – Івано-Франківськ, 2023.

У дисертаційній роботі здійснено комплексне дослідження вокального виконавства дітей як вияву популярної музичної культури України. Наукова спадщина мистецтвознавців та педагогів кінця ХХ – початку ХХІ століття є змістовним джерелом сучасних наукових досліджень в галузі вокального виконавства, що дозволяє глибше дослідити різні аспекти наукової роботи.

Проблематика дитячого вокального виконавства є однією з найактуальніших у сучасній українській музичній культурі. Розвиток дитячої музичної творчості реалізується шляхом створення музично-естетичного середовища та діяльності педагогів з вокального виконавства, які здійснюють виховний вплив засобами музичного мистецтва та допомагають юним виконавцям реалізувати свій творчий потенціал шляхом створення умов для самостійної творчої діяльності.

Розвиток творчої особистості в нашій державі має особливе значення, адже лише творча людина спроможна створювати, знаходити нові рішення та напрямки розвитку. Вокальне виконавство є одним з найкращих засобів різностороннього розвитку дітей. Воно сприяє задоволенню виконавських потреб дитини та збагаченню її музично-естетичного сприйняття різноманітними зразками музичної культури. Тому питання залучення дітей до музично-творчої діяльності, розвитку вокально-виконавських навичок та емоційно-почуттєвої сфери юних виконавців завжди є актуальним.

Вокальне виконавство як соціокультурне явище у свої працях досліджували В. Антонюк, О. Баранова, А. Бойчук, Л. Бурміцька, С. Вишневська та Н. Шевченко, Н. Гребенюк, Н. Дрожжина, О. Єрошенко, В. Кавун, О. Колубаєв, А. Омельченко, Л. Ороновська, У. Конвалюк, Л. Прохорова, З. Рось, С. Садовенко, Т. Самая, О. Соболева, науковці кафедри академічного та естрадного співу Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під керівництвом Г. Карась та інші вчені.

Окремі аспекти вокального виконавства дітей висвітлювали В. Бокоч, Е. Гавацко, Л. Гавриленко, Л. Каменецька, Л. Кузьменко-Присяжна, Л. Остапенко, В. Откидач, О. Стахевич, О. Юрко, дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника М. Сливоцький, Г. Стасько, О. Шуляр та ін. Різноманітні інтерпретації поняття «популярна музична культура» розглядали у своїх дослідженнях С. Амеліна, О. Бойко, І. Бобул, Ж. Денисюк, Н. Дрожжина, В. Дутчак, О. Зосім, Л. Каменецька, Г. Карась, О. Колубаєв, М. Мозговий, В. Откидач, Ю. Рева, З. Рось, С. Русаков, Т. Рябуха, Т. Самая, О. Сапожнік, В. Тормахова, О. Устименко-Косоріч, С. Чернікова, Н. Шевченко, О. Шевченко, М. Черепанин та інші науковці.

Попри наявність ґрунтовних досліджень з естрадного вокального виконавства, українське мистецтвознавство потребує більше наукових досліджень, присвячених саме дитячому вокальному виконавству, що є новим явищем у сучасній популярній музичній культурі.

На основі розгляду наукової літератури та джерел було сформовану мету роботи, яка полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України. Відповідно об'єктом дослідження є популярна музична культура України кінця ХХ – початку ХХІ століть, а предметом – дитяче вокальне виконавство як вияв популярної музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Наукова новизна одержаних результатів визначається її метою, поставленими завданнями, об'єктом та предметом. У роботі *вперше*: здійснено комплексне дослідження вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України, яке охоплює наукові пошуки у галузі мистецтвознавства, педагогіки, психології та доповнюється знаннями з культурології, фізіології, акустики, естетики, музичної соціології та ін., що забезпечує розгляд дитячого вокального виконавства у єдності різних аспектів.

На основі аналізу інтерпретації трактування популярної музичної культури в наукових дослідженнях, *уточнено* зміст понять «*естрадна музика*», «*популярна музика*» та «*масова музика*». Під *естрадною музикою* дослідники розуміють частину сценічного мистецтва, основними складовими якого є рок, джаз і популярна музика; *популярну музику* трактують як загальнодоступну та таку, що користується загальним визнанням не залежно від напрямку, стилю та вікової категорії слухачів; *масову музику* характеризують зверненням до великої аудиторії та поширенням через засоби масової комунікації – телебачення, радіо, звукозапис, кінематограф, Інтернет, що здійснює неабиякий вплив на суспільство та його сприйняття.

Досліджуючи джерельну базу дисертаційної роботи було виявлено, що попри наявність праць, у яких розглянуто різні аспекти вокального виконавства дітей, ми не знайшли обґрунтування термінології, яка б стосувалась дитячого вокального виконавства. Тому нами було *сформовано* авторське визначення поняття «вокальне виконавство дітей». В контексті нашого дослідження ми запропонували розгляд *дитячого вокального виконавства* як виду музичної діяльності дітей, що полягає у виконанні та передачі змісту музичного твору за допомогою голосу і який відповідає індивідуально-віковим, психологічним особливостям та фізіологічним можливостям виконавця.

Естрадне вокальне виконавство є досить поширеним явищем у дитячій музичній творчості. Зважаючи на те, що особливістю естрадного вокалу є спів під

музичний супровід з мікрофоном, що безпосередньо пов'язано з постановкою концертних естрадних номерів, нами виокремлено та охарактеризовано *чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради*: пластика сценічного руху, артистизм, робота з мікрофоном, сценічний костюм та репертуар.

У дослідженні визначено, що формування та розвиток дитячого голосу нерозривно пов'язані з процесом зростання дитини. Тому дитяче вокальне виконавство розглядається не лише крізь призму вокально-виконавських та вокально-технічних засобів та прийомів, але й враховуючи фізіологічні, індивідуально-вікові та психологічні особливості дітей. Тому в контексті нашого дослідження було використано різні вікові класифікації дитячого розвитку, застосовуючи *психологічний, педагогічний та мистецтвознавчий* підходи.

Виявлено, що у сучасному українському суспільстві все більше постає потреба у творчому зростанні особистості. Важливість формування високого рівня творчого потенціалу вихованців в умовах мистецьких шкіл та студій обумовлена не тільки потребою суспільства в залученні дітей до творчого розвитку, а й новими можливостями, які з'являються в час стрімких змін, що спричинені глобалізаційними процесами.

В нашому дослідженні *окреслено* дві форми організації музично-педагогічного процесу залежно від місця навчання: *шкільна та позашкільна*. Досліджено, що заняття з вокального виконавства в школах (на уроках музики, позаурочні) та позашкільних закладах освіти (державних, комунальних, приватних) сприяють вихованню всебічно розвиненої особистості, формують у дітей любов до музики, естетичні цінності, смаки та ідеали. Діяльність творчих об'єднань мистецького напрямку сприяє художньо-естетичному вихованню особистості, розвитку музично-творчого потенціалу, формуванню естетичної культури, ціннісних орієнтацій у музичному мистецтві, а також національно-культурних та загальнолюдських цінностей.

Аналізуючи дослідження науковців, *визначено*, що професія педагога з вокалу включає в себе як творчий аспект, так і організаційно-управлінські уміння. У навчально-виховному процесі педагог з однієї сторони постійно генерує творчі ідеї, залучає учнів до різноманітних видів музично-творчої діяльності, а з іншої – виконує менеджерські функції та демонструє свої управлінські знання. Яскравим прикладом такої роботи є професійна діяльність педагогів з вокального виконавства Ірини Батюк, Оксани Лісовської та Рімки Шаповалової, творчий та професійний досвід яких окреслено у роботі.

Вокальні конкурси, фестивалі та телевізійні шоу є основними формами виявлення юних талантів, нових інтерпретацій виконання музичних творів, а також надання нових стимулів та орієнтирів тим, хто працює над удосконаленням своєї виконавської майстерності. *Досліджено*, що їхнє значення в розвитку дитячого вокально виконавства полягає у показі музично-творчих досягнень виконавців, оцінюванні професійності роботи педагогів з вокального виконавства, налагодженні творчої комунікації, обміні досвідом тощо.

Зважаючи на те, що кількість різноманітних дитячих конкурсів з кожним роком стає все більшою, ця тенденція зменшує їхній рейтинг. Звичайно серед конкурсів естрадної пісні є й такі, участь в яких залишається престижною. Тому в контексті нашого дослідження було проаналізовано участь дітей у найбільш популярних українських і міжнародних конкурсах та фестивалях, зокрема у Всеукраїнському фестивалі сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», благодійному дитячому фестивалі «Чорноморські Ігри», Міжнародному фестивалі «Молода Галичина» та Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення».

Участь дітей у вокальних телешоу також неабияк впливає на формування музичних смаків глядачів, а також на розвиток виконавських умінь і навичок дітей. На сьогодні єдиним дитячим телевізійним шоу в Україні, де оцінюються виключно вокальні дані, є проєкт «Голос. Діти». На телевізійному шоу діти вчаться працювати перед камерою, здобувають вміння грамотно висловлювати свою думку під час

проведення інтерв'ю, а також отримують безцінний досвід виступів перед багатомільйонною телевізійною аудиторією. В процесі нашого дослідження було проведено інтерв'ю з учасниками телепроєкту «Голос. Діти», які зазначають, що участь у шоу змотивувала їх до продовження творчої діяльності, написання власних пісень, покращення своїх вокально-виконавських навичок, досягнення кращих результатів на різноманітних конкурсах та фестивалях.

Сучасний період розвитку українського суспільства вимагає нових підходів щодо формування вокально-виконавського досвіду підростаючої особистості як однієї з основних умов духовного та культурного становлення. Особливу роль у цьому процесі відіграє підтримка і розвиток творчого потенціалу юних виконавців. Вокальне виконавство дітей є складним системним явищем сучасного мистецтвознавства, що функціонує у тісній взаємодії музично-творчої діяльності музично-виконавської освіти та сценічної практики, що постає як постійний процес підготовки, створення та презентації вокально виконавської діяльності дітей. Важливість розвитку музичної творчості підростаючого покоління пов'язана з формуванням художніх цінностей юних виконавців, що в майбутньому впливатиме на розвиток музичної культури України.

Ключові слова: популярна музична культура, популярна музика, мистецтво естради, естрадна пісня, популярна пісня, конкурс, фестиваль, телепроєкт, вокальне мистецтво, вокальне виконавство, естрадне вокальне виконавство, вокальне виконавство дітей, музична педагогіка, саунд, Україна.

SUMMARY

Boryn O. V. Children's vocal performance in the context of popular musical culture of Ukraine (end of the 20th – beginning of the 21st centuries). – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 02 Culture and art in the specialty 025 Musical art. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ivano-Frankivsk, 2023.

In the dissertation, a comprehensive study of children's vocal performance as a manifestation of the popular musical culture of Ukraine was carried out. The scientific heritage of art critics and pedagogues of the late 20th and early 21st centuries is a meaningful source of modern scientific research in the field of vocal performance, which allows deeper investigation of various aspects of this issue.

The issue of children's vocal performance is one of the most relevant in modern Ukrainian musical culture. The development of children's musical creativity is fulfilled through the creation of musical and aesthetic environment and the activities of teachers of vocal performance, who assure an educational influence through the means of musical art and help young performers realize their creative potential by creating conditions for independent creative activity in the future.

The development of a creative personality in our country is of particular importance, because only a creative person is able to create, find new solutions and directions of development. Vocal performance is one of the best means of all-round development of children. It contributes to the satisfaction of the child's performance needs and the enrichment of their musical and aesthetic perception with various examples of musical culture. Therefore, the question of involving children in musical and creative activities, development of vocal-performing skills and the emotional and sensory sphere of young performers is always relevant.

V. Antonyuk, O. Baranova, A. Boychuk, L. Burmitska, N. Grebenyuk, N. Drozhzhyna, O. Yeroshenko, V. Kavun, O. Kolubaev, A. Omelchenko, L. Oronovska, U. Konvalyuk, L. Prokhorova, Z. Ros, S. Sadovenko, T. Samaya, O. Soboleva, scientists of the department of academic and pop singing of the Educational and Scientific Institute of Arts of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University under the leadership of H. Karas and other scientists studied vocal performance as a sociocultural phenomenon in their works.

Individual aspects of children's vocal performance were highlighted by V. Bokoch, E. Gavatsko, L. Havrylenko, L. Kamenetska, L. Kuzmenko-Prysiashna, L. Ostapenko, V. Otkidach, O. Stakhevich, O. Yurko, researchers of the Educational and Scientific Institute of Arts M. Slyvotskyi, G. Stasko, O. Shulyar and others of Vasyl Stefanyk Prykarpattia National University. Various interpretations of the concept of «popular musical culture» were considered in their research by S. Amelina, O. Boyko, I. Bobul, Zh. Denisyuk, N. Drozhzhina, V. Dutchak, O. Zosim, L. Kamenetska, H. Karas, O. Kolubaev, M. Mozgovyi, V. Otkidach, Y. Reva, Z. Ros, S. Rusakov, T. Ryabukha, T. Samaya, O. Sapozhnik, V. Tormakhova, O. Ustymenko-Kosorich, S. Chernikova, N. Shevchenko, O. Shevchenko, M. Cherepanin and other scientists.

Despite the existence of thorough studies of pop vocal performance, Ukrainian art history needs more research specifically dedicated to children's vocal performance, which is a new phenomenon in the modern popular musical culture.

Based on the review of scientific literature and sources, the purpose of the work has been formed, which consists of scientific and theoretical substantiation and comprehensive analysis of children's vocal performance in the context of popular musical culture of Ukraine. Accordingly, the object of research is the popular musical culture of Ukraine at the end of the 20th – the beginning of the 21st centuries, and the subject is children's vocal performance as a manifestation of the popular musical culture of Ukraine at the end of the 20th – the beginning of the 21st centuries.

The scientific novelty of the obtained results is determined by its purpose, set tasks, object and subject. For the first time in this work: a comprehensive study of children's vocal performance in the context of the popular musical culture of Ukraine has been carried out, which includes scientific research in the fields of art history, pedagogy, psychology and is complemented by knowledge of cultural studies, physiology, acoustics, aesthetics, musical sociology, etc., which provides consideration of children's vocal performance in the unity of various aspects.

Based on the analysis of the interpretation of popular music culture in scientific research, the content of the concepts «pop music», «popular music» and «mass music» was specified. By pop music researchers understand part of stage art, the main components of which are rock, jazz and popular music; popular music is interpreted as universally accessible and universally recognized regardless of direction, style and age group of listeners; mass music is characterized by appeal to a large audience and distribution through mass communication means – television, radio, sound recording, cinematography, the Internet, which exerts considerable influence on society and its perception.

Examining the source base of the dissertation, it was found out that despite the existence of works in which some aspects of children's vocal performance were considered, we did not find a justification for the terminology that would specifically refer to children's vocal performance. That's why we created an author's definition of the concept of «children's vocal performance». In the context of our research, we proposed consideration of children's vocal performance as a type of musical activity of children, which consists in the performance and transmission of the content of a musical work using the voice and which corresponds to the individual age, psychological characteristics and physiological capabilities of the performer.

Pop vocal performance is a fairly common phenomenon in children's music. Taking into account the fact that a feature of pop vocals is singing to musical accompaniment with a microphone, which is directly related to the staging of concert pop numbers, we

singled out and characterized the factors of the formation of children's vocal performance in pop art: stage movement plasticity, artistry, working with a microphone, stage costume and repertoire.

The research determined that the formation and development of a child's voice is inextricably linked with the child's growth process. Therefore, children's vocal performance should be considered not only through the prism of vocal-performance and vocal-technical means and techniques, but also taking into account the physiological, individual-age and psychological characteristics of children. Therefore, in the context of our research different age classifications of child development were used, applying psychological, pedagogical and art-based approaches.

It was revealed that in modern Ukrainian society there is an increasing need for creative growth of the individual. The importance of forming a high level of creative potential of pupils in the conditions of art schools and studios is due not only to the need of society to involve children in creative development, but also to new opportunities that appear during rapid changes caused by globalization processes.

In our study, two forms of organization of the music-pedagogical process are outlined depending on the place of study: school and extracurricular. It has been studied that vocal performance classes in schools (in music lessons, extracurricular) and extracurricular educational institutions (state, communal, private) contribute to the education of a comprehensively developed personality, form children's love for music, aesthetic values, tastes and ideals. The activities of creative associations of the artistic direction contribute to the artistic and aesthetic education of the individual, the development of musical and creative potential, the formation of aesthetic culture, value orientations in musical art, as well as national, cultural and universal values.

Analyzing the research of scientists, it has been determined that the profession of a vocal teacher includes both a creative aspect and organizational and management skills. In the educational process, the teacher, on the one hand, constantly generates creative ideas, involves students in various types of musical and creative activities, and on the

other hand, performs managerial functions and demonstrates their managerial knowledge. A vivid example of such work is the professional activity of vocal performance teachers Iryna Batiuk, Oksana Lisovska and Rimma Shapovalova, whose creative and professional experience is outlined in the work.

Vocal competitions, festivals and television shows are the main forms of identifying young talents, new interpretations of musical works, as well as providing new incentives and guidelines to those who are working on improving their performance skills. It has been investigated that their importance in the development of children's vocal performance consists in showing the musical and creative achievements of the performers, evaluating the professionalism of the work of vocal performance teachers, establishing creative communication, sharing experiences, etc.

Considering the fact that the number of various children's contests is increasing every year, this tendency reduces their rating. Of course, among pop song contests there are also those in which participation remains prestigious. Therefore, in the context of our research, the participation of children in the most popular Ukrainian and international competitions and festivals has been analyzed, in particular, in the All-Ukrainian Festival of Modern Song and Popular Music «Chervona Ruta», the charity children's festival «Black Sea Games», the International Festival «Young Galicia» and the Children's Song Festival «Eurovision» contest.

Children's participation in vocal TV shows also significantly affects the formation of the audience's musical tastes, as well as the development of children's performing abilities and skills. Today, the only children's television show in Ukraine, which evaluates exclusively vocal data, is the project «The Voice Kids». On the television show, children learn to work in front of the camera, acquire the ability to competently express their opinion during interviews, and also gain invaluable experience of performing in front of a multi-million television audience. In the context of our research, an interview has been conducted with the participants of the TV project «The Voice Kids», who note that participation in the show motivated them to continue their creative activities, write their

own songs, improve their vocal and performing skills, achieve better results at various competitions and festivals.

The modern period of the development of Ukrainian society requires new approaches to the formation of the vocal and performing experience of a growing personality as one of the main conditions of spiritual and cultural formation. A special role in this process is played by the support and development of the creative potential of young performers. Children's vocal performance is a complex systemic phenomenon of modern art history, which functions in a close interaction of musical-creative activity of music-performing education and stage practice, which appears as a constant process of preparation, creation and presentation of children's vocal performance. The importance of the development of musical creativity of the younger generation is connected with the formation of artistic values of young performers, which will influence the development of the musical culture of Ukraine in the future.

Keywords: popular music culture, popular music, pop art, pop song, popular song, contest, festival, TV project, vocal art, vocal performance, pop vocal performance, children's vocal performance, musical pedagogy, sound, Ukraine.